

archaic nature of the right of veto and its negative impact on the activities of the UN and the process of maintaining and strengthening peace and international security in view of the violation of the norms of international law by the «big» states – permanent members of the Security Council and the commission of aggression in order to expand their influence on other sovereign countries.

Existing views on the necessity and options for reforming the possibility of applying the veto right in the UN Security Council are summarized. It was emphasized that the relevant changes are necessary to preserve the status of the UN as an effective international organization in the field of ensuring peace and international security. In order to eliminate subjectivism in the decision-making process regarding the settlement of international conflicts, it is proposed to introduce a procedure for overcoming the right of veto by two-thirds of the votes of all members of the UN Security Council.

Keywords: *reformation, right of veto, Security Council, UN, peace, international security.*

УДК: 341.231.14(477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-284-289

Віктор ФІЛАТОВ[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна)

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЄС У СФЕРІ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ

Проаналізовано міжнародно-правові акти ЄС у сфері перехідного правосуддя. Акцентовано на тому, що практичне застосування моделі перехідного правосуддя відбувається на підставі міжнародно-правових актів, які сформовані на глобальному та регіональному рівнях. Автор припускає, що міжнародно-правові акти ЄС у сфері перехідного правосуддя мають ідеологічне значення та слугують еталоном для постконфліктного розвитку держави, оскільки через міжнародно-правові механізми відбувається правовідновлення та розвиток правової системи. Доведено, що нормотворчість ЄС індивідуалізована на рівні окремих категорій осіб (жертви конфлікту, переміщені особи, винні особи). Зазначено, що в межах ЄС сформована система міжнародно-правових актів, яка стосується питань перехідного правосуддя. Встановлено, що нормотворчість ЄС у цій сфері є достатньо обмеженою, оскільки переважно йдеться про документи, в яких визначені загальні засади участі європейських інституцій в перехідних процесах. Вказано на надмірну політизованість питань перехідного правосуддя в нормотворчості європейських інституцій.

Ключові слова: *громадянське суспільство, європейські інституції, захист прав людини, міжнародно-правові акти, нормотворчість, перехідне правосуддя, постконфліктні держави.*

Постановка проблеми. Практичне застосування моделі перехідного правосуддя відбувається на підставі міжнародно-правових актів, які сформовані на глобальному та регіональному рівнях. Особливу роль у процесах миробудування відведено європейським інституціям, які беруть участь у перехідних процесах. З огляду на це, є потреба комплексного аналізу нормотворчості ЄС у сфері перехідного правосуддя. На сьогодні в теорії міжнародного права бракує таких досліджень, що ускладнює процес імплементації необхідних міжнародно-правових механізмів в національне законодавство України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання ролі ЄС у перехідних процесах в різні часи вивчали: І. Богінська, Ісаак Байор, Лаура Девіс, Тімо Квінт, Джеймс Рон, Роланд Паріс, М. Міхейченко та інші вчені. Однак спеціальних досліджень нормотворчості ЄС у межах концепції перехідного правосуддя досі не проводилося, що вказує на актуальність вибраної теми дослідження.

Метою статті є комплексний аналіз системи міжнародно-правових актів ЄС у сфері перехідного правосуддя.

Виклад основного матеріалу. У межах цього дослідження ми по чергово аналізуватимемо окремі міжнародно-правові акти ЄС та визначати їхню роль у перехідних

процесах. На початку пропонуємо звернути увагу на Загальні принципи політики ЄС щодо підтримки правосуддя перехідного періоду, затвержені 15 листопада 2015 року. Документ містить такі принципи перехідного правосуддя: 1) припинення безкарності; 2) забезпечення визнання та відшкодування потерпілим; 3) сприяння довірі; 4) посилення верховенства права; 5) сприяння примиренню [1]. Варто зазначити, що ці принципи корелюються з напрямками перехідного правосуддя та цілком відповідають складним постконфліктним умовам, зокрема тим викликам, перед яким постали держави.

Необхідно звернути увагу на керівні принципи залучення ЄС у сфері правосуддя перехідного періоду, що закріплені у документі: 1) процес правосуддя перехідного періоду повинний мати національну належність; 2) застосування підходів залежно від контексту; 3) комплексний розгляд питання правосуддя перехідного періоду з урахуванням відповідних строків; 4) дотримання міжнародних норм та стандартів; 5) прийняття підходу, чутливого до потреб дитини; 6) застосування підходу, що базується на правах людини, до правосуддя перехідного періоду; 7) підтримка підходу, в центрі якого є потерпіла особа; 8) включення гендерного виміру; 9) розміщення правосуддя перехідного періоду в парадигмі «безпека-розвиток» [1].

У Договорі про заснування Європейської Спільноти від 25 березня 1957 року містяться норми, які опосередковано стосуються питань перехідного правосуддя. Зокрема, в його нормах вказано, що політика ЄС сприяє консолідації демократії, верховенства права, шануванню прав людини та засадничих свобод. У статті 297 Договору вказано, що державам-членам належить провадити консультації одна з одною щодо того, яких спільних заходів треба вживати, щоб запобігти впливові на функціонування внутрішнього ринку тих заходів, що їх держава-член може бути змушена вжити в разі серйозних внутрішніх збурень, що можуть впливати на підтримання правопорядку, в разі війни, серйозної міжнародної напруги, що становить загрозу війни, чи для виконання обов'язків, які вона взяла на себе заради збереження миру та міжнародної безпеки [2].

Ніщський договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів від 26 лютого 2001 року містить декілька принципових положень. Зокрема, в статті 17 наголошено, що спільна зовнішня політика та політика безпеки містить всі питання, що стосуються безпеки ЄС, в тому числі прогресивне утворення спільної оборонної політики. До того ж політика ЄС не повинна завдавати шкоди особливому характеру політики безпеки та оборони окремих держав-членів. Стаття 181а містить норми, відповідно до яких ЄС вживає заходів у напрямі економічного, фінансового та технічного співробітництва з третіми країнами. Головна мета таких заходів – це досягнення загальної мети розвитку, консолідація демократії і верховенства права, утвердження поваги до прав людини та основних свобод [3]. Вбачається, що означені норми є спробою формалізації діалогу та посередництва, як основних правових форм участі ЄС у перехідному правосудді.

У межах нашого дослідження варто згадати і Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. У контексті перехідного правосуддя важливі такі норми Конвенції про захист прав і основоположних свобод: право кожного на життя охороняється законом (стаття 2); нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню (стаття 3); кожен має право на свободу та особисту недоторканність (стаття 5); кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом (стаття 6); кожен, чий права та свободи було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі (стаття 13); користування правами та свободами має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою (стаття 14) [4]. Варто припустити, що означена Конвенція одночасно є еталоном для постконфліктного розвитку держави, оскільки через міжнародно-правові механізми відбувається правовідновлення та розвиток правової системи.

Частково таке припущення знаходить своє підтвердження в нормах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС від 27 червня 2014 року. Стаття 7 документа передбачає розбудову діалогу і співробітництва у сфері зовнішньої та безпекової політики, а також, зокрема, розглядати питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї. Також Угодою передбачені міжнародні зобов'язання щодо здійснення необхідних адміністративних та інституційних реформ, у тому числі і в сфері правосуддя та державного управління [5].

На рівні ЄС є низка міжнародно-правових актів, які застосовуються для забезпечення окремих напрямків перехідного правосуддя. Наприклад, Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 року (узгоджена з відповідними документами ООН). Вона містить окремі організаційно-правові форми виявлення та документування випадків катувань (будь-які дії, якими особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які є офіційними, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди [6, 7]. У цьому випадку йдеться про встановлення чітких заборон та організаційно-правових механізмів захисту жертв протиправного насильства.

У цьому сенсі необхідно відзначити Європейську конвенцію про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів від 25 січня 1974 року. Документ декларує принцип незастосування строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироків у зв'язку з такими правопорушеннями щодо: злочинів проти людяності та геноциду; порушення правил поводження з військовополоненими та цивільним населенням під час війни; порушення законів і звичаїв війни [8]. Норми цієї конвенції мають пріоритетне значення для реалізації окремих напрямків перехідного правосуддя, зокрема кримінального переслідування винних та пошуку історичної правди.

Ще одним прикладом нормотворчості, спрямованої на окремі категорії акторів перехідного правосуддя, є Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС «Про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому» від 20 липня 2001 року. У документі закріплено наступні зобов'язання європейських держав щодо осіб, які перебувають під тимчасовим захистом: 1) надання дозволу на проживання на весь термін дії захисту; 2) інформування осіб про умови та порядок надання тимчасового захисту у приймаючій державі; 3) надання дозволу працювати як найманій працівник або самозайнята особа згідно із правилами, що застосовуються до професії, а також брати участь у таких видах діяльності як професійна підготовка та практичне навчання на робочих місцях; 4) забезпечення доступу до придатного житла або, в разі потреби, засобами для отримання житла; 5) надання необхідного медичного забезпечення; 6) надання доступу до системи освіти на тих самих умовах, що й громадянам приймаючої держави-члена; 7) забезпечення необхідного представництва неповнолітніх без супроводу, які користуються тимчасовим захистом, законними опікунами або піклувальниками [9].

Вважаємо, що створення додаткових гарантій для жертв конфлікту, які були змушені покинути державу та потребують тимчасового захисту, це невід'ємна умова подолання наслідків конфлікту. Як ми вже з'ясували, на рівні міжнародного права у справах біженців регламентована необхідність надання гарантій належного рівня життя для означених категорій осіб. В нормах Директиви також прописано принцип повернення переміщених осіб після закінчення конфлікту. Йдеться про організацію добровільного повернення, а в окремих випадках і примусового, однак з повагою до людської гідності. Щодо останнього, вказано про обов'язкове врахування умов та ситуації, в які повертається переміщена особа. Якщо вони не відповідають вимогам безпеки, то примусове повернення неможливе [10].

Треба відзначити, що нормотворчість ЄС індивідуалізована не тільки на рівні окремих категорій осіб, а й на рівні окремих напрямків перехідного правосуддя. Наприклад, розглянемо Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року. Документ містить принципові аспекти розбудови судової системи, які актуальні і для постконфліктного періоду розвитку. Зокрема, вказано, що зовнішня незалежність (гарантія свободи застосування права) не є прерогативою чи привілеєм, наданим для задоволення власних інтересів суддів. Вона надається в інтересах верховенства права та осіб, які домагаються та очікують неупередженого правосуддя, тобто рівності сторін перед законом. Причому судді не можуть ефективно здійснювати правосуддя без довіри громадськості, адже вони є частиною суспільства, якому служать. Тому їм треба

бути обізнаними щодо очікувань громадськості від судової системи та скарг на її функціонування. Також у Рекомендаціях наголошено на принциповому значенні механізмів альтернативного вирішення спорів [11].

Треба звернути увагу на Директиву Європейського Парламенту і Ради ЄС 2016/1919 від 26 жовтня 2016 року «Про правову допомогу підозрюваним та обвинуваченим у кримінальних провадженнях та розшукуваним особам у провадженнях за європейським ордером на арешт». Її норми стосуються винних осіб, яким у межах перехідного правосуддя надаються гарантії безпеки та захисту. Згідно з нормами Директиви, правова допомога повинна покривати витрати на захист підозрюваних, обвинувачених і розшукуваних осіб. Йдеться про мінімальні стандарти, які держави повинні мати змогу надати винним особам у вигляді практичних заходів, які можуть передбачати, що правову допомогу надають на підставі запиту від підозрюваного, обвинуваченого або розшукуваної особи. Принцип дієвості права ЄС вимагає, щоб держави-члени розробили адекватні та результативні засоби правового захисту в разі порушення прав, наданих фізичним особам. До того ж необхідно забезпечити, щоб підозрювані, обвинувачені та розшукувані особи мали дієвий засіб правового захисту відповідно до національного законодавства у разі порушення їхніх прав [11].

Зазначимо, що процесуальні гарантії передбачені і для жертв конфлікту, що є проявом соціальної рівності та справедливості. У цьому сенсі звернемося до Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбідніших верств населення № R (93)1 від 08 січня 1993 року. У контексті перехідного правосуддя важливі такі заходи, які передбачені у документі: підвищення обізнаності правників з проблем жертв конфлікту; надання найбільш вразливим верствам населення безоплатної правової допомоги; сприяння ефективному доступу вразливих верств населення до позасудових методів вирішення конфліктів; сприяння ефективному доступу жертв конфлікту до судів [12].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що в межах ЄС сформована система міжнародно-правових актів, які стосуються питань перехідного правосуддя. Проаналізовані документи свідчать, що нормотворчість ЄС в цій сфері є достатньо обмеженою, оскільки переважно йдеться про документи, в яких визначені загальні засади участі європейських інституцій в перехідних процесах. Це вказує про надмірну політизованість питань перехідного правосуддя, на якій наголошують і зарубіжні вчені. Також на регіональному рівні виявлені та проаналізовані документи, які визначають питання правового захисту окремих акторів, тобто учасників перехідних процесів (жертв конфлікту, винних осіб, громадянського суспільства). Серед проаналізованих міжнародно-правових актів значна кількість документів містить допоміжні механізми реалізації окремих напрямів перехідного правосуддя (пошук історичної правди, кримінальне переслідування винних тощо). Загалом треба зауважити, що нормотворчість ЄС у сфері перехідного правосуддя спирається на акти глобального рівня, які були досліджені у попередньому розділі нашого дослідження. При цьому перспективним напрямом наукового пошуку є аналіз механізмів деполітизації перехідних процесів на рівні нормотворчості європейських інституцій.

Список використаних джерел

1. The EU's Policy Framework on support to transitional justice: Council of the European Union № 13576/15. Brussels. 16 November 2015.
2. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25 березня 1957 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017.
3. Ніццький договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів від 26 лютого 2001 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_261/card6#Public.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 215.
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Т/ 1. Ст. 2125. С. 83.
6. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068/ca rd6#Public.
7. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085/card6#Public.

8. Європейська конвенція про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів від 25 січня 1974 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 15. Ст. 119. С. 406.

9. Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС «Про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому» від 20 липня 2001 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU01293>.

10. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text.

11. Директива Європейського Парламенту і Ради ЄС 2016/1919 від 26 жовтня 2016 року «Про правову допомогу підозрюваним та обвинуваченим у кримінальних провадженнях та розшукуваним особам у провадженнях за європейським ордером на арешт». *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2016. L 297. С. 1.

12. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбідніших верств населення № R (93)1 від 08 січня 1993 року. URL : chrome-extension://efaidnbmn nnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_4.pdf.

Надійшла до редакції 19.11.2022

References

1. The EUs Policy Framework on support to transitional justice: Council of the European Union № 13576/15. Brussels. 16 November 2015.

2. Dohovir pro zasnuvannia Yevropeiskoi Spilnoty vid 25 bereznia 1957 roku [Treaty establishing the European Community of March 25, 1957]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017. [in Ukr.].

3. Nitskyi dohovir pro vnesennia zmin ta dopovnen do Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz, Dohovoriv pro zasnuvannia Yevropeyskykh Spivtovarystv ta deiakykh poviazanykh z nymy aktiv vid 26 liutoho 2001 roku [Treaty of Nice amending and supplementing the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and some related acts of February 26, 2001]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_261/card6#Public. [in Ukr.].

4. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 04 lystopada 1950 roku [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950]. *Uriadovyi kurier*. 2010. № 215. [in Ukr.].

5. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odnii storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27 chervnia 2014 roku [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, dated June 27, 2014]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2014. № 75. Vol. 1, art. 2125, p. 83. [in Ukr.].

6. Yevropeiska konventsiiia pro zapobihannia katuvanniam chy neliudskomu abo takomu, shcho prynyzhuie hidnist, povodzhenniu chy pokaranniu vid 26 lystopada 1987 roku [European Convention for the Prevention of Torture or Inhuman or Degrading Treatment or Punishment of 26 November 1987]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068/ca rd6#Public. [in Ukr.].

7. Konventsiiia OON proty katuvan ta inshykh zhorstokykh, neliudskykh abo takykh, shcho prynyzhuiut hidnist, vydiv povodzhennia i pokarannia vid 10 hrudnia 1984 roku [UN Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment of December 10, 1984]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085/card6#Public. [in Ukr.].

8. Yevropeiska konventsiiia pro nezastosuvannia strokiv davnosti do zlochyniv proty liudianosti ta voienykh zlochyniv vid 25 sichnia 1974 roku [European Convention on the Non-Application of Statutes of Limitations to Crimes Against Humanity and War Crimes of January 25, 1974]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2008. № 15, art. 119, p. 406. [in Ukr.].

9. Dyrektyva Rady YeS 2001/55/IeS «Pro minimalni standarty dlia nadannia tymchasovoho zakhystu u razi masovoho naplyvu peremishchenykh osib ta pro zakhody, shcho spriyaiut zbalansovanosti zusyul mizh derzhavamy-chlenamy shchodo pryiomu takykh osib ta vidpovidalnosti za naslidky takoho pryiomu» vid 20 lypnia 2001 roku [EU Council Directive 2001/55/EC "On minimum standards for the provision of temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures contributing to the balance of efforts between member states to receive such persons and responsibility for the consequences of such reception" dated July 20, 2001]. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MU01293>. [in Ukr.].

10. Rekomendatsiia Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo suddiv: nezalezhnist, efektyvnist ta oboviazky vid 17 lystopada 2010 roku [Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states regarding judges: independence, effectiveness and duties of November 17, 2010]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text. [in Ukr.].

11. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady YeS 2016/1919 vid 26 zhovtnia 2016 roku «Pro pravovu dopomohu pidozriuvanym ta obvynuvachenym u kryminalnykh provadzhenniakh ta

rozshukuvanyim osobam u provadzheniakh za yevropeiskym orderom na aresht» [Directive of the European Parliament and the EU Council 2016/1919 dated October 26, 2016 "On legal assistance to suspects and accused in criminal proceedings and wanted persons in proceedings under a European arrest warrant"]. *Ofitsiyni visnyk Yevropeiskoho Soiuzu*. 2016. L 297, p. 1. [in Ukr.].

12. Rekomendatsiia Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam pro efektyvnyi dostup do zakonu i pravosuddia dlia naibidnishykh verstv naselennia № R (93)1 vid 08 sichnia 1993 roku [Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on effective access to law and justice for the poorest sections of the population No. R (93)1 dated January 8, 1993]. URL: chrome-extension://efaidnbmn-nnibpcajpcgclefindmkaj/http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_4.pdf. [in Ukr.].

ABSTRACT

Viktor Filatov. Analysis of international legal acts of the EU in the field of transitional justice. The article analyzes the international legal acts of the EU in the field of transitional justice. Emphasis is placed on the fact that the practical application of the model of transitional justice should be based on international legal acts, which are formed at the global and regional levels. The author assumes that the international legal acts of the EU in the field of transitional justice have an ideological significance and serve as a benchmark for the post-conflict development of the state, since the restoration of rights and the development of the legal system take place through international legal mechanisms. It has been proven that EU rule-making is individualized at the level of certain categories of persons (victims of the conflict, displaced persons, guilty persons).

The author notes that within the framework of the EU, a system of international legal acts has been formed that relate to issues of transitional justice. It has been established that the EU's rule-making in this area is quite limited, since it is mostly about documents that define the general principles of the participation of European institutions in transitional processes. The author notes excessive politicization of issues of transitional justice in the rulemaking of European institutions. It was found that a significant number of international legal acts of the EU in the field of transitional justice contain auxiliary mechanisms for the implementation of certain areas of transitional justice (search for historical truth, criminal prosecution of the guilty, etc.). It has been established that the EU rule-making in the field of transitional justice is based on acts of the global level, that is, documents of the United Nations Organization.

Keywords: *civil society, European institutions, protection of human rights, international legal acts, rule-making, transitional justice, post-conflict states.*

УДК 341

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-289-293

Людмила ФІЛЯНІНА©

кандидат юридичних наук, доцент
(Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна)

ВИЗНАЧЕННЯ АГРЕСІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Події останніх місяців в Україні відновили зацікавленість суспільства до можливості кримінального переслідування та притягнення до міжнародної кримінальної відповідальності винних у вчиненні міжнародних злочинів, у тому числі із злочину агресії.

Злочин агресії – це незаконне застосування сили однією державою проти іншої держави, за умови, що застосована сила за своїм характером, тяжкістю та масштабом є порушенням Статуту Організації Об'єднаних Націй та вчиняється під керівництвом політичного або військового лідера держави-агресора. Злочин агресії є одним із чотирьох злочинів, які підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (ICC).

Наголошено, що не всякий агресії є злочином проти миру – лише агресивна війна є злочином проти миру; намір (мотив) скоїти акт агресії проти іншої держави, зазвичай впливає із дії, тобто безпосередньо навмисного діяння, а не навпаки; основним характерним елементом агресії є звернення до зброї.

Ключові слова: *акт агресії, Статут ООН, Рада безпеки, prima facie.*

© Л. Філянїна, 2022

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-8805-5510>

filyanina.la@gmail.com